

प्रवेश सं० ११९१६

विषयः धर्मशास्त्रम्

क्रम सं०

नाम विद्वन्मनोहरा (पराशरस्मृतिटीका)
पत्र सं० १-७

ग्रन्थकार धर्माधिकारी-
विनायकवाष्टे

श्लोक सं०

अक्षर सं० (पंक्तौ) ४२ पंक्ति सं० (पृष्ठे) ११

आक्षरः ११२ x ४२

लिपिः देना

आवारः ४१०

वि० विवरणम् २१०

१३८८२

पी० नम० गृ० ए० -- ९९ ए० सी० ई० -- १९४१ -- ४० ०००

न० ३५३२

98/2

Indira Gandhi National
Centre for the Arts

वि-रा-ध
॥२॥

४५

एवंपरहस्यतु श्रुत्वाणां चोपवासं मुदि दग्नेन बाधुन ॥ गोवा दत्वा रुष्यैकं ज्ञास्यथाय विशुद्धातीनि वृहदगिर सोऽन्नं होय ॥ स्नान
न स्त्रविशेषमाह ॥ वेदविद्यावन स्नान शुना दष्टो हि नो यति ॥ सहिर एयोद कैः स्नात्वा वृत्तं प्रथय विशुध्यति ॥ ३ ॥ वेदविद्यावृत्त
श पुराणाणां समाप्य स्नानो व्रतानि महानाभ्या दीनि सोमा प्राजाप्यादीनि वा समाप्य स्नानः उभयं वा समाप्य स्नानो द्विन संवे
पिकेऽद्यादि दष्टश्चिद्विर एप संसर्ग द कैः स्नात्वा वृत्तं प्राशय विशुध्यति एत द संसवेवो धायन आह ॥ वेदविद्यावृत्त स्नानः
शुना दष्ट सुब्राह्मणः ॥ शत पर्योय मादृत्वा गायत्रीं शुद्धि मा मुयादिनि ॥ ब्राह्मणऽनि त्रैवर्गिको पल्लवः ॥ ४ ॥ ब्रह्मवति
तो विशेषमाह ॥ सवनं सुशुना दष्टो यस्त्रिात्र मुणा वसेत् ॥ घनं कुशोदकं पीत्वा व्रतशेषं समापयेत् ॥ ५ ॥ सवतो ब्रह्म
वारीयदि दष्टादिभिर्दष्टस्त्रिात्र मुपो यवतुथेहि निवृत्तं कुशोदकं च पीत्वा व्रतशेषं समापयेत् ॥ समापयेत् ॥ एत द संस
वेवो धायनो क्रमं वनं सुशुना दष्टश्चिद्विर मुप्या सयेत् ॥ सवतं यावकं पीत्वा व्रतशेषं समापयेत् ॥ इदं एव उक्तं प्रायश्चि
त्तो न कर्तव्यमाह ॥ अवनः सवतो वापि शुना दष्टो लवेदिनः ॥ प्रणि पाता इवेत्यतो बिषेष्टं सुनिरीक्षितः ॥ ५ ॥ अवनो
ग्रहस्त्रादिः सवतो ब्रह्मवारीयादि दष्टः प्रवोक्तं प्रायश्चित्तं वा वरणानंतरं ब्राह्मणान् प्रणि पत्यते बिषेष्टं सुनिरी
क्षितः एतो सवति ॥ ब्राह्मण संसवे निदर्शनं स्वयमेकयः ॥ तथा ही गिराः ॥ अवनो सवती वापि शुना दष्ट सुयोद्धिः

यीकृष्ण
॥२॥

दष्टाग्नीरह्यमानां सुसध एव शुविसेवित रनिने देशयश्चिन्नोत्तरमिति शोकनीयं ॥ अत्रानर्थक्यन्यायेन पूर्वोक्तं प्रायश्चित्तं
नर्थक्यं प्रसंगात् ॥ तस्मात्पुनरुक्तं प्रायश्चित्तं नामा मुन्नोत्तरमिति ॥ देशासावेपि दष्टादि ब्राह्मण सुपवाते विशेषमाह
॥ शुना ब्रा तावलीठस्थ नरेवेदिलिखितं स्युः ॥ अदिः प्रस्तालने प्रोक्तं मपि नां चोपल्लवने ॥ ६ ॥ यस्मिन् दष्टादि सिद्धो न किंतु
केवलं नासिकया ब्रातो निहया वलीठो नरेवेदिलिखितं ससं वीपितं देशं प्रदत्तं ॥ अत्रावहिना पर्यानि ह्युशुदः स्यात् ॥ स्ना
त्वा विशेषमाह ॥ ब्राह्मणी तु शुना दष्टाजं बुकेन दके वा वा ॥ उदितं यहनं दं वं दष्टा सध शुविसेवेत् ॥ ७ ॥ दष्टादि दष्टा
ब्राह्मणीरात्रावुदि ताव सोम सोमादीन् उपहानं चिन्त्यादीनि न कृवाणि वा वलोकाशु दक्षवति ॥ कृवादि व्रतं स्थाया वि
त्रो बोध्यं त्रदक्षिणः ॥ त्रिात्र वेवो पयसे तुना दष्टा तु सवता ॥ सवने यावकं तु स्नात्वा व्रतशेषं समापयेदिति ॥ एत स्त्रा
या विशेषमाह ॥ पुलस्त्यः ॥ एत स्त्राया दष्टा शुना जं बुकेना ससेः पंचरात्रं निराहारा पंचगव्येन शुध्यति ॥ ८ ॥ तु द्दिगुण
ना सवे के तु त्रिगुणं तथा ॥ वतु शुपं स्मृतं मर्दि दष्टे न्यो ज्ञानि सेवेदिनि ॥ अन्यत्रा एत स्त्रा वस्त्रा यामा पुनि स्नानं
ब्रह्मलेख पक्षिमेवेति ॥ कृष्ण पक्षो दो सोम दर्शना संसवे क्रिये मय्य न आह ॥ कृष्ण पक्षे यदा सोमो न दृश्यते तदा
वन ॥ यो दिशं व्रजते सोम सो दिशं वा वलोकायेत् ॥ ९ ॥ कृष्ण पक्षे कदा विदुर्दिना दौ वयदा सोमो न दृश्यते न दाय स्यादिशि

वि. रा. ५
॥३॥

सोमः सैलावने प्राच्यां प्रनीथां वा नादिशमकरोकयेत् ॥ सोमदर्शनं पंचगव्यं प्राशनं स्थापयित्वा एतत्प्रकारेण वा
रुणी तु शुनादष्टा सोमे दृष्टिनिपातयेत् ॥ यदा न दृश्यते सोमः प्रायश्चित्तं कथं सवेत् ॥ यो दिदृक्षुः सोमं सोमादिशं वा य
जोक्तयेत् ॥ सोममार्गेण सा प्रतापेन गच्छेत् शुभ्रतीति सोमदर्शनात्तावे समुददर्शनाद्वा शुद्धिस्तदाहवो प्रायनः ॥ ब्रह्म
णी तु शुनादष्टा सोमे दृष्टिनिपातयेत् ॥ समुददर्शनाद्वापि शुनादष्टा शुर्वसंवेत इति उक्तं प्रायश्चित्तं चरणान्नं नर
आह्वणं प्रतिपातनं त्रिरीक्षणाभ्यां शुद्धिरित्युक्ते ब्रह्मणा समिधाने तु कथमित्यत आह ॥ असंज्ञात्वा केन
मशुनादष्टा द्विजो तमः ॥ हृषे प्रदक्षिणी कृत्य सघ्नतात्वां शुर्वसंवेत् ॥ ८ ॥ यस्मिन् यामे ब्राह्मणः न संति तत्र आदि
दष्टा के लणः स्नानं नंतरं हृषे प्रदक्षिणी कृत्य शुद्धः स्यात् ॥ नन्वेदं आदिदेशं प्रायश्चित्तमनुपपन्नं न स्यादिति प्र
तिषेधानि क्रमरूपत्वात्तावेन प्रत्यवायान्न कत्वात् ॥ न दत्ता वे व न हि ता शकं प्रायश्चित्तमर्थकमिति न वेदः स न्ये प्राय
श्चित्तविधानान्नं या तु पयस्या कर्मिन् प्रत्यवायसंज्ञावेदेति कतं दत्ता वनि श्रुत्ये पि न्मो नरीयकारणात् न न्यप्रत्यवा
यसंज्ञावक्तव्यतादिति ना नुपपत्तिः ॥ आदिदष्टस्य तत्र किमु न्यत्रो प्रायश्चित्तं ब्रह्मणा प्रायश्चित्तं ब्रह्मणा प्रायश्चित्तं
केन आदिदेशं प्रायश्चित्तं मन्त्रिणा यशुनादष्टं न स्यादिति तान्ते संस्कारमाह ॥ वंडा छेदश्च पाकेन गोक्षिर्वाह तोयदि ॥

श्रीकृष्ण
॥३॥

आ.

आहिताग्निर्नो विप्रो विषेणा न्नहतो यदि ॥ १० ॥ दहेत्तं ब्राह्मणं विष्णोः काशो मं च वदितं ॥ ब्राह्मणो यश्च द्वाज्जान
श्च दालः ब्राह्मणो हविष्यास्तो वै श्याद्वेदे ह कस्तथा ॥ ११ ॥ द्वाज्जानसु च दालः सर्वधर्मवर्हिः कृत इति योगिस्मरण
त् ॥ कृताया मुप्राज्जानः श्रवाकः उपानुजातः कृतायां श्रवाक इति कीर्तित इति मनुस्मरणं ॥ तालां गोमित्री
यघादिताम्रिर्विप्रो हतः प्रहृतः स न मृतः ॥ आपो विमुक्तः यदि वा विषेण विषादि नैव हतो मृत स देवस्य यथापि सपिंड
एव कश्चिद्दिप्रोक्तो किकेनाग्निमंत्रैर्विनिवृत्तं दहेत् ॥ नन्वेनादशस्य दहनं सर्वथा पादो निषिद्धमिति कथमत्रोच्य
त इत्यन आह ॥ स्पृष्टा बोद्वा वदं धावसपिंडेषु च सर्वथा ॥ प्राजापत्यं चरेत् ॥ आदिप्राणामनुसी सनात् ॥ १२ ॥ ए
वोक्तं च द्वादिहेतुमाह न सपिंडेषु न मो विषः स्पृष्टा बोद्वा दं धावपश्चाद्वा प्राशना सनादि प्राज्ञया सर्वथा प्रा
जापत्यं चरेत् ॥ अनेन यथा सर्वथेति यद्व्यपयोगेण बुद्धिर्बर्कनिषेधानि क्रमेण दाहादिकं कृत्वा प्रायश्चित्त
मिति गम्यते ॥ ननु प्रामादिकेन स्मरणे प्रायश्चित्तमनेनोच्यते इति न धासनि दं ब्राह्मो निपुनर्देहं दिति नित्यवस
र्वदाहानुवादेन पुनर्दाहविधानमग्रेनोपपद्यते ॥ न च चतुर्थ्यादौ दुर्धनं वहनादि प्रायश्चित्तविधानादेतत्संयोजनं

रुक्मं वाच्यं एतस्याहिनाग्निविषयत्वेन एवैकैकस्थसामान्यरूपतया नाहिताप्रिविषयत्वात् ॥ अजापत्यचरणानंतरं दिक्कार्यमिच्छात् ॥
 ॥ १॥ द्वास्त्रीनिपुनर्गृह्यतरेण द्वास्त्रीयेतनः ॥ स्वेनाग्निना स्वमेवैषा एव गेन सुन देहेत् ॥ २॥ उक्तरीत्यादुर्धतमाभूतं न वदधात
 श्रुत्या द्वास्त्रीनिपुनर्गृह्यतरेण द्वास्त्रीयेतनः ॥ स्वेनाग्निना स्वमेवैषा एव गेन सुन देहेत् ॥ २॥ उक्तरीत्यादुर्धतमाभूतं न वदधात
 ॥ ३॥ तरे संवत्सरात्ते पुनर्देहेत् ॥ न देत सर्वमाहारीतः ॥ आस्त्यादृष्टं संपातो वंज्यस्त्यकरेथवा ॥ आत्मनाशस्त्रावने वशः इव
 हवेद्विज् ॥ ४॥ प्राजापत्यं चरेत्पश्चात्सिद्धिं देवसमादात् ॥ न द्वास्त्री गृहीत्वे वृषाणामनुशासनात् ॥ दीरप्रह्नात्मकुर्यात्तद्विधि
 न वदहेत् ॥ पुनर्देहेतमं चरेत्पश्चात्सिद्धिं देवसमादात् ॥ न द्वास्त्री गृहीत्वे वृषाणामनुशासनात् ॥ दीरप्रह्नात्मकुर्यात्तद्विधि
 एतानां चर्पतिता नागं शेषवत् ॥ उर्ध्वं संवत्सरात्तु र्गृहीत्वे देवो धृष्टके मिनि ॥ ओषधे हि कनारायणा बलिपूर्वकं कार्यमित्याह कृष्ण
 यः ॥ नारायण बलिः कार्यो लोकहर्गसया नरैः ॥ तथाने शंभवे द्वौ च नान्नाथौ च ववीधमर्पति नारायण बलिस्वरूपं ववेष्टवैसिद्धिना ॥ एका
 दशरीसमा साधयत् ॥ रूपं ह्यवेति शि ॥ विष्णुसमर्पयेद्वैषं यमवे वस्वतं तथा दशपिडाद्वृत्तं स्थात्तु नरैः पुमकुसुमुत्पत्ता ॥ निज
 मिश्रा नष्टघाते संयतो दक्षिणमुखः ॥ विष्णुबुद्धेः समासा धनं संसिततः ॥ हियेत् ॥ नामगो वयं हेतवः पुण्यैरज्यं न तथा ॥ रूपदीप
 दानं च स स्त्रोभ्यं तथा परं ॥ निमं च येन विज्ञानैः स पंचनवविधा ॥ विद्यानपः सप्तः ॥ अक्षेः कुलोत्पन्नो दसमाहितः ॥ अपरे हनि संश्रिते

श्रीकृष्ण
५५॥

मथाह संयुगेपितः ॥ विष्णुसंस्तुते नैकं ब्राह्मणं नृपवेशयेत् ॥ उददुर्वा दयश्चात्तु हं पि नृत्सगनुस्मरन् ॥ मनो निवेश्य विस्त्रिबे स वैकुण्ठ
 दत्तः ॥ ॥ अा बह्नादियस्त्रो कं दे वरवैन ता वरेत् ॥ द्वा द्वाहात्वा ततो विद्या नृमि एष्टयथा विधिः ॥ हविष्यं ज्येष्ठं नैव तित्वादि सहिते
 नव ॥ पृथिगं पदं घाते दे वरुपमनुस्मरन् ॥ पृथमं विष्णु वेदं घात स्वोपश्रि वायवायमाय सातु वराय चतुर्थं पितु मुक्तजित् ॥ मृतं
 संकीर्त्तनं समागो वृत्तवर्मनः परं ॥ विष्णो नो मय र्ही विवेचय मरं सर्वं बन्धयेत् ॥ विज्ञाना वम्य विधिवत् ॥ शिवा सिः समर्पयेत् ॥ एकं वृत्तनं
 विंशतिरयं न समर्पयेत् ॥ गवा वस्त्रा द्वा द्वा वप्रेतं न मनसा स्मरन् ॥ न न स्मिन् सो विद्या नृमरे र्हे स समन्विने ॥ शिपु पुगी वर वैकुण्ठा
 मकुडौ निवेश्य वा हविर्गंधं तिलां स सुतं मेदधुः समाहिताः ॥ मित्रहृत्पुत्रं नैः सार्द्धं पश्चाद्भीती न वाग्यतः ॥ एव विष्णुमते तं स्त्रिवा बोद
 मकुडौ निवेश्य वा हविर्गंधं तिलां स सुतं मेदधुः समाहिताः ॥ मित्रहृत्पुत्रं नैः सार्द्धं पश्चाद्भीती न वाग्यतः ॥ एव विष्णुमते तं स्त्रिवा बोद
 घादात्संघा निने ॥ समुद्रं नितं हि प्रेना वक्रायो विचारयेत् ॥ स पदं श्रेणु विंशे बोधिदि ता विष्णुपुराणे ॥ सुवर्णानरनियमना गे
 चाने श्वेव गो ॥ आसाय दत्तं विधि वन्ति नृगं नृपमा ॥ पुत्रा दन ॥ न तु दुर्धनानां के किं प्राप्ता हा नृपपन्नः ॥ न देहः स्यात्तं गो दोषनि
 यन्ति स्मरणात् ॥ न था वस्त्रं नृपे नरे ॥ आत्मनः स्थग्निना न स्मिपतिना नो तथा ॥ क्रियाति धामपित धागे ना ॥ नो ये संस्त्रा पने न निमित्त
 था स्त्राग्नि ना पुन दोशे प्यनुपपन्नः ॥ तैनां न प्रक्षिपेदप्यु आव सप्यं कतु षथे ॥ पाशाणि दुहे दनैः यजु मा नेष्टथा मृतं नित्ति अनेन न
 दसीनां प्रनिषन्नि विधानादि निवृत्ता ॥ वाटं प्लेका कल्यादनयोः कल्यानं विधाय कत्वेना नृपपत्तिरिहात् ॥ तर्हि कन्या नरेणो धृ

श्रीकृष्ण
१५॥

Indira Gandhi National
Centre for the Arts

श्रीकृष्ण
॥६॥

ਬੰਧ

